

Kolozsvár, 1907.

November.

„... Kedves fiatal rendtársaimnak önművelődésük ügyében a „Kalazantinum“ c. lap útján kifejeztem tőmüködesére Istennek szent áldását kérem. 1897. okt. 11. **Frank Ferencz**, rendfőnök.”

„... Szívem mélyéből üdvözlöm a kegyesrend kolozsvári tagjait és buzgó törekvéseit s örvendek, hogy magaménak mondhatom őket. 1898. márcz. 15 + **Gusztáv Károly**, erdélyi püspök.”

A szerkesztésért felelős:

Dr. HÁM ANTAL.

Megjelenik:

a szünidő kivételével havonként.

Előfizetési ár 4 korona.

Kiadótulajdonos:

a „Kalazantinum“ hittudományi
és tanárképző-intézet.

Halottak napján.

Virághervadás, levélhullás a természet elviruló képe. Őszi szélről letépett levelek zizegve hullnak alá s egymást üzve sietnek elenyészni. Hervadó őszi temeti sírjába a természet néma szépségeit, s a letarolt mezők sárgult kopársága, erdők némasága, borongó ég mind, mind a természet haldoklását siettetik. A nap is olyan, mint egy hervadt rózsza, fonnyadt leveleit mint gyöngye fény-sugarakat szórja szerte; kilehelte már égető tűzét s lankadtan, halvány mosollyal búcsúzva tér pihenőre. Az enyészet hűvös szele lengi át a természet ölét, s a röpke idő hervasztó keze lassú szendergéssel ringatja halálba a természetet. Kihalt, pusztá a természet, mindenütt néma csend. Csak ott, hol máskor a madár, a szellő s a lehajló fűz levélkéi susogtak, csak ott a holtak földi honában, a temetőben van élénkség, járás-keles.

Halottak napja van. E napot halottaink emlékének szenteljük; visszaidézzük e napon emlékünke elhunyt szeretteink képét, szívük jóságát, lelkük nemességét, életét, halálát, szóval mindazt, ami őket hozzánk fűzte s ami halálukat ránk nézve fájdalmassá tette. Eltávoztak, eltűntek ők a múlt idők árjában, csak a drága hamvak maradtak itt, melyeket a hideg sír takar a csendes temetőben, hová szomorú szívvel zarándokolunk ki, hogy e köznapi élet gyors forgatagában néhány percre megállva, kedves emléküknak áldozzunk.

Szomorú est! Elszállt lelkek néma s megható ünnepe! A kigyúlt ezer gyertyafény és mécsvilág káprázatos varázsfényt önt el a sírok csendes országában. Sietve keresi föl mindenki kedves halottját, hogy könnyei hullá-

sával könnyítse lelke fájdalmát s imájával enyhítse a talán még szenvedő kedves lélek kínjait. S itt önkénytelenül a mulandóság eszméje, a halál gondolata merül föl lelkünkben. Azonban a keresztény vallás csakhamar fölül-emel a megsemmisülés e gondolatán, mert hitvallásunk a lélek halhatatlanságát tanítja, s így az a gondolat, hogy mindnyájan meghalunk, csak egy előhang a túlvilági élet főszege harmoniájából, amely a bűnöktől megtisztult lelket a halhatatlanság örök birodalmába vezérli, s így amint az álom is csak kisszerű halál, úgy a halál is csak nagyszerű álom: egyikben enyészni, másokban elenyészni látszik a lélek, de mindkettőben csak látszik. S ha lehetetlen a halhatatlanság tartalmáról tiszta fogalmat szerezni magunknak, — époly lehetetlen tisztán gondolni azt, hogy a halállal teljesen megszűnünk. Valamint az öröklét, úgy a teljes megsemmisülés túl fekszik azon határokon, melyek között elménk tiszta fogalmakat talál. A meggyőződés az egyik, mint a másik eszme iránt csak hiten alapszik, — mondja egy mélyen gondolkozó költőnk. Ha tehát nem is érthetjük meg — mi halandók — a halhatatlanság végtelen fogalmát, a rendíthetetlen hit mégis megtanít bennünket arra, hogy az örök bölcseségű Isten, ki e világegyetemet oly zavartalan összhangban alkotta meg, nem csupán e rövid földi életre teremtett bennünket, hanem sokkal magasztosabb célt tűzött ki mindenikünk elé: önmagáért adott oly létet, amely csak benne lelheti igaz boldogságát, s ezért szívünk mindaddig csak tévetegen hanykódik életünk viharában, míg ő benne örök üdvét, mennyei boldogságát föl nem találja.

Mert mi e földi lét? Zarándoklás a bölcsőtől a sirig; rövid út s telve mégis hosszú küzdéssel, szenvedéssel. S boldog, kit földi szenvedései, a sors csapásai Istenbe vetett hitében, reményében és szeretetében meg nem ingattak, ellenkezőleg: csak megerősítettek, hogy szorongatásai közepette csak Istent keresse, ki a vígasztalásnak oly kimeríthetetlen forrása, hogy a keserű fájdalmat is édessé tudja tenni, s arcunkat égető könnyeink árja édes nyugalmat áraszt szívükre, ő felüdít, kiengesztel a legnagyobb veszteség után is. Hozzá száll fel tehát a szenvedő lélek, fájdalmai hozzá emelik bánatában, mert olyan az emberi szív, mint a borult ég: megkönnyebbül, földérül, ha magát kisírta.

De a vígasztaló keresztény hit még — a lélek halhatatlanságán kívül — a szentek egyességét is tanítja, amelynél fogva a győzedelmes, a küzdő és szenvedő egyház tagjai állandó és szoros viszonyban vannak egymással és magával Krisztussal. A győzedelmes egyházat a kegyelem állapotában elhunyt s így örök boldogságot nyert lelkek alkotják, mi itt e földön a küzdő egyház

tagjai vagyunk, s azok, kik Istent nem hagyták el ugyan teljesen, de tökéletes kegyelmi állapotban sem voltak halálukkor, azon lelkek a szenvedő egyház tagjai, akiknek emlékére az egyház e napot szentelte. Ki mondhatná meg most már, vajjon az elhunyt kedves lélek: egy szerető apa, egy jóságos anya, egy kedves testvér avagy rokon eljuthatott-e halála után rögtön az Isten boldogító látására? Nemi voltak-e nekik oly kisebb bűneik, amelyek miatt a purgatorium ideiglenes szenvedő helyére kellett jutniok? Mindezekre nem adhatunk biztos választ. S ha ezenfelül még azt is meggondoljuk, hogy a halállal vége szakad minden érdemszerzésnek, minden földi jó cselekedetnek, — úgy nem üdvös-e, ha e napon az egyház kegyeletes szokása szerint elzarándokolunk elhunytaink drága poraihoz? Igen, örömmel keressük föl e drága hamvakat, hol meggyújtva a kegyelet mécsvilágát s emléküket őrző fejfájukat szívünk szeretet-koszorújával ékesítve, forró imát küldünk az egek Urához, hogy vegye magához e szenvedő lelkeket.

Tompós József.

Megnyitó beszéd.

Elmondta *Szabó Mihály* a budapesti „Akademia Calasantiana” 1907. okt. 13-án tartott gyűlésén.

Azt mondja egy magyar államférfiú: „Hiába inaugurálunk bármely intézményt, a nagy eredményeket nem magukkal intézményekkel, hanem azok kihasználásával: *a munkával* fogjuk csak elérni” (*Wekerle Sándor dr.*).

Kedves Társaim! A mi intézményünk, az „Akademia Calasantiana” immár tizenkét év óta áll fenn. Ha elődeink valami eredményt értek el vele, azt az eredményt bizonyára nem maga az intézmény termelte, hanem annak kihasználása, — munkába hozatala. Ha valahol, úgy ezen intézmény kereteiben lázas munkának kell folyni, tevékeny életnek kell lüktetni, hogy megvalósítható legyen az alapításhoz fűzött cél: *tényezővé emelkedjék az rendi nevelésünk szervezetében.*

Egész rendi nevelésünk odairányul, hogy kialakítsa bennünk a szerzetes papot és jövőendő nevelő tanárt. Következésképpen Akademiánknak, mely tervszerűen illeszkedik ezen általánosabb rendi szervezetbe, összehangatosan kell működnie a többi nevelési tényezővel, szűkebb körben bár, de több önállósággal és szabadsággal. Egy fiókműhely ez a mi intézményünk, ahol saját alakításunkon, önképzésünkön dolgozunk. Egy szellemi műhely, ahol sajátképen mi vagyunk a munkások és mi vagyunk a formálandó anyag. Egy szellemi műhely, amelyből olyan embereknek kell kikerülniök, akik képesek legyenek másokat is emberekké nevelni. Nagy és nehéz feladat van tehát összekötve a mi Akademiánkkal, de lelkesítsen az a gondolat, hogy — szép feladat, és aki magára nézve megoldotta, szép munkát végezett.

Most, amidőn a tanév elején újra üzembe hozzuk ezt a mi szellemi műhelyünket: a benne kifejtendő munkásságunkat nem akarjuk minden terv nélkül, csupán ötletszerűen végezni, hanem minta után nézünk, amely szerint igazodjunk. Hiszen ha a festő, midőn embert akar rajzolni, az embert veszi mintául, az emberre néz, nehogy

— ördögöt fessen; és a szobrász, midőn a hősi bátorságot akarja művébe önteni, a puszták oroszlánjára néz, nehogy gyáva nyulat formáljon: akkor nekünk, akik ki akarjuk magunkban alakítani a lehető tökéletes embert, többet: a lehető tökéletes mestert, — akkor nekünk is mintára kell néznünk, nehogy — kontárokat formáljunk magunkból. Olyan mintára kell néznünk, akiben megvan mindama tulajdonságok, amelyek a tökéletes embert tökéletes mesterré fokozzák. Ideált keresünk tehát, akitől *elvet* tanuljunk, amelyek regulatív hatással folyjanak be önképző működésünkre, irányelveket tanuljunk, amelyek az egészséges fejlődés útján tartsanak bennünket.

Ez a minta, aki után igazodnunk kell, az az ideál, akitől irányelveket tanulhatunk, nem lehet más, mint a régi, a kipróbált minta, a magasan álló ideál, aki vezetőnk és iránymutató csillagunk volt háromszáz éven át: rendünk nagy alapítója, Kalazanci szt. József.

Kalazanci szt. József mindennek előtt a munka embere volt, nem a tépelődő, kontemplatív élet embere. Az első elv tehát, amit nagy ideálunktól tanulhatunk, *a munka elve*. Szeressük a munkát, kedves Társaim szeressünk dolgozni. Van egy gondolat, nagyon prózaisan hangzik, de azért mélységes értelmet takar. Ez a gondolat, melyet az élet mélyebb szemléletéből lehet elvonni, az, hogy *a maga körében tegye meg mindeki a maga kötelességét*. Mennyivel más képet mutatna a társadalom, ha ezt a gondolatot minden egyén megvalósítaná önmagában; mennyivel kevesebb volna az elégedetlen ember, s ennek következtében mennyivel nagyobb a társadalmi béke, ha minden egyén dolgoznék és minden egyén belátná, hogy a létezés szükséges alapja, a boldogulás szükséges feltétele a munka. Mert, — mint a lángszavú püspök mondja — „a munka az élet, az egészség s a boldogság szükséges eleme; a munka életfejlesztő és életnemesítő

tényező". (*Prohászka Ottokár*: Modern katolicizmus 35. l.) Dolgozzunk, kedves Társaim, de nem külső kényszerűségből, vagy nem tisztán azért, mert a munka anyagi jólétet is teremt: hanem dolgozzunk belátásosan, a munka nagy erkölcsi értéke miatt, tehát erkölcsi kötelességből, mert az ilyen erkölcsi kötelességből folyó munka illik a művelt és szabad emberhez, az ilyen munkát kell megszoknia annak, aki társadalmi ténykedést akar végezni. És van-e fontosabb, következményeiben messzevágóbb ténykedés, mint a nevelés, melyet mi hivatásunknál fogva, állásunknál fogva végzünk! Van-e foglalkozás, mely több körültekintést, nagyobb tudást, több tapintatosságot — szóval: komolyabb munkát igényelne, mint a mi foglalkozásunk? Kezünkben tartjuk a jövőt, mert a jövő társadalom csírái, a gyermekek, a mi kezeinkre vannak bízva. Egy pillantás a „*Kis kalauzba*“ meggyőz bennünket arról, hogy a mi iskoláinkból kerültek ki tudományos, politikai és művészeti életünk nagyjai, tehát a társadalom irányító elemei. Ebből a tényből le kell vonni magunkra nézve a nagy tanulságot: már itt az Akadémiában meg kell szoknunk elődeink komoly és lelkiismeretes munkáját. Már itt tegye meg mindenki a maga körében a maga kötelességét, vegye ki a közös munkából a maga részét, hiszen ha valahol, úgy itt áll fenn a munka erkölcsi kötelezettsége: *dolgozók társasága ez*, nem vendégszereplőké. Az itt kifejlendő munkának pedig számtalan módja van.

Kinek-kinek van választott szaktárgya, mélyedjen el azok művelésébe, kutassa az igazságot azon nyomokon, melyet szaktárgya jelöl, és ha valami eredményre jutott, hozza azt ide, mutassa be, ne féljen a kritika lombikjától, ha értékeset hozott, úgyis lerakódik és megmarad, ha pedig elpárolog, amit igazságnak vélt: akkor is jó munkát végzett, mert alkalmat nyújtott egy tévedés szétesztelésére. Szaktanulmányainknak Akadémiánkban való mélyítésétől ne tartson vissza bennünket szaktárgyaink *differentiálódása*. Tévedés azt hinni, hogy a természetkutató nem szólhat hozzá a történelmi kérdésekhez, a theologus a természettudományhoz, a történetudós a nyelvészethez vagy irodalomhoz, a filozófus meg — valamennyihez. A tudományterületeken érintkező pontok vannak, és ezen közös pontok erősebb megvilágításra szorulnak, mert mást mutatnak az egyik, mást a másik oldalon. A nyelvek keletkezése pl. vagy az eredet kérdése érdekli a természettudóst, a történetészt és a theologust egyformán.

A mi Akadémiánkban, ha nem is fogunk ilyen kardinális problémákat feszegetni, de hiszen ezen nagy problémák számtalan fontos mellékkérdést vonnak magukkal, amelyeknek a megoldása szintén haszonnal jár, s amelyekkel a kisebb erők is megbirkózhatnak, s amelyeknek a feszegetése itt az Akadémiában, ha nem is járna pozitív eredménnyel: mindenesetre *tornája az észnek, s emelője az értelmi fejlődésnek*.

Bizonyára lesznek gondolataink szaktárgyaink anyagának módszeres kezeléséről, megszerzéséről vagy a tudás körének kiszélesítéséről. Ezeket a gondolatokat ne zárjuk magunkba, hanem tegyük itt közkinccsé; ki tudja, a mi gondolataink nem ébresztenek-e másokban esetleg jobb, praktikusabb, életrevalóbb gondolatot? Szóval:

ejtsünk szót Akadémiánkban az ismeretszerzés *methodusáról*.

Kezdetről fogva szokásban volt, az utóbbi időben pedig határozottan tért foglalt az ismeretközlés, a tanítás különböző fogásait, a fegyelmi eszközök alkalmazását, a *pedagógia praktikus oldala* t megvilágítani akadémiai gyűléseinken. Az ilyen irányú eszmecseréknek, amelyek ugyan sok tapasztalati tudást igényelnek, Akadémiánk a jövőben is nyitva áll.

A tanárnál elengedhetetlen kellék a szép és szabatos előadás; enélkül a legszebb és legértékesebb gondolatai is kárba veszhetnek a hullgatós ígra nézve. Az *előadói készség*, a *nyelvtechnika* fejlesztésére bő alkalmat nyújtnak a szabad-előadások, a szavaltatok és szónoki beszédek.

Szóval lesz itt munkaanyag elég, csak munkás kell hozzá. Dolgozzunk, kedves Társaim, a mi időnk a munka ideje, dolgozzunk ne akárhogyan, hanem ifjú *erőnknek megfelelő arányában*. Mit ér a kondenzátorban felhalmozott villamos erő, ha munkaenergiává nem alakítjuk át? Mit ér a duzzadó ifjú erő, ha csak az izmokat feszíti, de munkát nem végez?!

A második elv, amelyet szem előtt kell tartanunk s amelyet szintén szent Alapítónktól, nagy ideálunktól tanulhatunk, az, hogy ne legyen a mi munkásságunk *színtelen*, ne legyen hétköznapi doktrinerkedés, hanem nyomjuk rá a keresztény munkás bélyegét. Nem azt mondom evvel, hogy a különböző forrásokból jövő tudásanyagunkat keresztény szempontok szerint csoportosítsuk és keresztény tudományt csináljunk belőle, mert hiszen ez lehetetlen, a tudomány csak egy, amint egy az igazság, amely szerint tudásanyagunkat csoportosítanunk kell; hanem azt mondom, amit néhány évvel ezelőtt rendünknek immár egyik jeles tudósa ugyanezen helyről, ugyanezen alkalomból mondott: „Ne vonakodjunk tanulmányainkban keresni és öntudatosan kidomborítani a keresztény szempontokat és keresztény vonatkozásokat és belevinni önképző működésünkbe". (*Schütz Antal dr.*) Vagyis eme keresztény szempontok és keresztény vonatkozások ne a mi tanulmányainkban, ne a *tudásanyagunkban* idézzenek elő változást, hanem bennünk, eme tanulmányok *alanyaiban*, a tudásanyag kezelőiben, és olyan irányú változást idézzenek elő, hogy a tudományt ne könnyelműen, hanem mindig magasabb nézőpontról értékeljük, Istentől származottnak tekintjük, amely tehát sohasem jöhet ellenkezésbe az Istentől származó kereszténységgel. A tudás igazságait hozzuk viszonyba az örök igazsággal, a mi véges gondolatainkat a végtelen valóval, a mi kicsi erőnk az állandó, örök Erővel: ez a viszonyítás egy bizonyos vallási gondolkozást, egy *mélyebb erkölcsi érzést* fog bennünk kifejleszteni, amely megóv bennünket attól, hogy pusztán saját erőnkre támaszkodva tanulmányainkban álútakra tévedjünk, ingatag alapokra jussunk, és megcsontosítja bennünk azt az erős keresztény meggyőződést, hogy „nincs más alap azon kívül, amely vettetett és ez Jézus Krisztus" (Kor. I. 3, 11.).

Végül még egy harmadik elvet kell irányadóul vennünk akadémiai működésünkben. Kedves Társaim, mi, mint egy nagy erkölcsi testületnek, a magyar kegyestanítórendnek a tagjai, ezen minőségünkönél fogva kell, hogy bizonyos értékkel bírnunk. De legyünk meggyőződve

kedves Társaim, hogy csak annyiban van értékünk, amilyen mértékben *érezzük is azt, hogy piaristák vagyunk*, amilyen mértékben kialakult bennünk az öntudatos piaristaság. Csak akkor leszünk számottevő és erőt érő tagjai ennek az erkölcsi testületnek, ha uralkodó egyéni vonásunkká válik a piaristaság, és ennek az egyéni vonásunknak érvényt szerzünk nemcsak a szerzetház falain belől, hanem az életben, az iskolában, a társadalomban, szóval: minden körülmények között, és ha ez a piarista minőségünk önérzetessé tesz és büszkeséggel tölt el bennünket. De hiszen ez önérzetessé is tehet: a piaristaság nem üres szó, nézzetek körül — vagy ha az élőkön nem akad meg a szemetek, támasszatok fel a régi piaristákat, egy Horányi Eleket, egy Benyák Bernátot, Bolla Mártont, Horváth Cirillt, Szabóki Adolfot vagy Csaplár Benedeket — és tanuljátok meg tőlük, hogy a piaristaság egy *gazdag, tartalmas, munkás életet jelent*.

Feladata lesz tehát Akadémiánknak a piaristaság kultiválása. E végből vissza kell mennünk azokhoz az eredeti forrásokhoz, amelyekből a tiszta, hamisítatlan, mondjuk: patentírozott piaristaság fakad! Vissza kell

mennünk azon emlékekhez, azon hagyományokhoz, amelyek felébresztik és állandó fokon tartják bennünk az érdeklődést mindazon dolgok iránt, amelyek a piaristaságra vonatkoznak. — Vannak könyvtáraink, melyekben piarista szellemek termékeit takarja — por és pókháló. Vannak levéltáraink, melyekben mérhetetlen kincseket emészt a — moly és az egér. Szálljunk le ezen könyvtárakba és levéltárakba — mindmegannyi aranybányába — hozzuk fel a rejtett, holt kincseket és tegyük azokat közkinccsé! Hány *nagy emberünk van*, kedves Társaim, akiket nem ismer a tudomány, pedig annak az emelésébe ölték erejüket; nem ismer a haza, pedig annak a boldogulásáért dolgoztak törhetetlen energiával; nem ismer a rend, melynek életükben büszkeségei voltak: mindenkitől elfeledve alusznak jeltelen sírjokban . . . *Exhumáljuk*, kedves Társaim, eme nagyjainkat, emeljük ki a feledés homályából, állítsuk őket olyan helyre, ahol mindenki meglássa őket, ahonnan fényük messze áradjon, hogy vallásért, hazáért, tudományért izzó lelkesedésük lángjától mi is tüzet fogjunk és követésükre buzduljunk!

Szent Erzsébet ünnepén.

*Borús egünkön csillag éled,
Fehérsugáru tiszta fény,
Vigasztalón ragyogva szerte
A vak közönynek éjjelén.
Eloszlik a sivár sötétség,
Hogy tündöklő világa kél,
S az elfásult szív fölmelegszik
Szeliden égő fényinél.*

*Jövel, jövel, te fényes csillag,
Jövel, te rég várt fénysugár!
Melytől az álnok éj takart el,
A nagy világ epedve vár.
Melegre, fényre, napsugárra
Lelküink oly szomjasan eped.
— Jövel, mint hajnal pirkadása,
Ragyogd be, jöjj, a szíveket!*

*Ragyogj reánk és öntsd szívünkbe
Szívednek lángját, melegét.
Lelkednek napfényes világát,
Azt hintsd közöttünk szerteszét!
— E fényre nézzen minden ember,
Ki békét itt lenn nem talál:
Élet ragyog fehér sugárán,
Egy glóriás nagy ideál.*

*Élet, sugáros, fényes élet,
Mely csupa erő, csupa láng.
Taníts meg élni, élni minket,
Kik élni eddig nem tudánk.
Kik nem is eszméltünk egészen,
— Ködös fenyéren bujdosók, —
Csak vágyva vágytunk napsugárra
S az élet vizét szomjazók.*

*Arra tanítsd meg, drága Szentünk,
E szürkelelkű századot,
Hogy lássa meg a nap sugárát,
Amely szívedbe' ragyogott.
Hogy lássa meg s lobbantsa lángra,
És hassa át a szíveket
Égő, hevítő, tiszta lánggal
A napsugár: a szeretet.*

*Az Úrnak lángoló szerelme,
Amelynek fénye éltetett,
S melynek tüzeben megdicsőült
Benned a földi szeretet.
E két szeretet sugarából
Fonál fejedre koronát,
Ez hinte rózsát, merre léptél,
S él most is — hétszáz éven át.*

*Az Úr szerelmét öntsd szívünkbe:
Ezt szomjuhozzák lelkeink.
S ha ez fog bennünk élni, égni,
A többit is megadja mind.
Ifjú erővel, ifjú tüzzel
Akkor majd égre néz szemünk,
És tiszta lesz az, mint a szívek,
S mi újra férfiak leszünk.*

*Kék lesz az égnek bollja újra,
És visszatér reá a nap:
Az Üdvözítő szent keresztlje,
S a boldoguló sugarak.
S szívünkbe visszatér az eszmény,
Mely onnan oly rég kihala.
— Légy, légy, te kedves, fényes ünnep,
Légy ébredésünk hajnala!*

Sík Sándor.

Párhuzam

Cicero és szt. Ambrús etikája közt „de Officiis” c. műveik alapján.

III.

A kötelesség.

Ha az erényt belülről ható erőnek fogadjuk el, akkor ennek külső nyilvánulása adja a kötelesség fogalmát, úgy hogy az erény mint tartalom, a kötelesség pedig mint külső forma jelenik meg. Mint fogalmat nem fejtegeti sem Cicero, sem szt. Ambrús, mert céljuknak megfelelően Cicero a cselekvésre buzdít, s szt. Ambrús is körvonaloztván célját, így szól: „Nos autem artem fugimus, exempla maiorum proponimus.” (I. cap. XXV.)

A felvett célnak megfelelően Cicero a stoikusok felosztását fogadja el: s kétféle kötelességet különböztet meg: a teljes v. tökéletes kötelességet és a középszerű kötelességet. A fogalmak boncolgatásánál nem sokat idéz; egyszerűen elvont fogalmat hoz felszínre, mikor a tökéletes kötelességet igazságnak körvonalozza, amely csak a bölcsnek lehet osztályrésze, s a további fejtegetést és magyarázatot mellőzve, áttér a középszerű kötelességek tárgyalására, melyek szerinte nem mások, mint e könyvben tárgyaltak, általánosak, messzehatók. Szt. Ambrús is megtartja e felosztást; azonban a körvonalozásnál nem ingadozik. A legfőbb jó fogalma szerint, a tökéletes kötelesség Istené, ez az emberé. De gyakorlati tanításról lévén szó, mondja, túllontúl tökéletesnek nézhető az oly cselekedet is, melyben középszerű kötelességek nyilvánulnak, melyek tehát az egész emberi nemnek közös tulajdonát képezik. Ezeknek elbírálásánál a világ felfogása szerint számba vehető különbséget nem veszünk észre, minthogy a tökéletes kötelességet nem ismerjük; azért nekünk ezt épen úgy kell ápolnunk, mint a bölcsnek a magukét, különben nem tudnánk elhaladást tenni az erény ösvényén. Mert még a közönséges kötelességek teljesítésében is van különbség az emberek közt: aki közönségesen bölcs, az a körülményekhez képest magáért bölcs; aki azonban tökéletesen bölcs, az nem tekinti a saját hasznát, csak azt, ami illő és erkölcsös, s szívvel-lélekkel rajta van, hogy másnak, s ne magának használjon. Ha azonban magának is használ, akkor megvan benne az erénynek mindkét formája. (Szt. A. III. c. II.)

A kötelesség azonban többoldalú. Elsősorban van-

nak kötelességeink az Isten iránt. Az istenek kegyét jámborsággal szerezhethjük meg, mondja Cicero, mikor már a hasznosság szempontja lép előtérbe. A kötelesség ugyan az erő külső formája, de teljesítése mindig subiectív érzélem kifolyása. Megteszem kötelességemet, hogy megnyerjem érte jutalmamat. Jól mondja Cicero, az embernek legjobban használhat az istenség, s utána az ember. Ilyen felfogással mondja szt. Ambrús is: „Pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae, quae nunc est, et futurae.” (I. Tim. IV. 8.), tehát az örökélet biztosítéka a jámborság a földi hasznon kívül. S van-e nagyobb azon haszonnál, kérde méltán szt. Ambrús, mely az örökéletet biztosítja számunkra? Nekünk egyedül tehát Krisztust kell követnünk, kitől jámborságot tanulunk meglegedéssel. Nagy nyereség mindenestre, mert jámborságot tanulunk tőle, ami Isten előtt gazdaggá tesz, nem ugyan földi javakban, hanem örök érdemekben.

Másodsorban vannak kötelességeink magunkkal szemben. Az „ismerd meg tenmagad” elve szerint önismeretre kell törekednünk. S mikor erre buzdít mindkét szerző, mindjárt ketté választják az egyes korok kötelességeit, hogy céljukhoz közelebb jussanak. Mikor u. i. tételül ezt állítják fel, hogy más kötelességei vannak az ifjúkornak, s mások az aggkornak, s mikor csak a fiatalok kötelességeit fejtik ki, azonnal szembetűnik a gyakorlati nevelés célja, mely szerint Cicero erkölcstana a fiatal római polgár kinevelésére, szt. Ambrúsé pedig fiatal növendékpap kinevelésére vonatkozik.

A fiatalkornak kötelessége tehát Cicero szerint az idősebbeket tisztelni, az érzéki gyönyöröktől, a mértékletlenségtől tartózkodni, a szemérmert megőrizni, s testi-lelki munkában edzeni magukat, hogy háborúban és állami szolgálatban is buzgólkodhassanak, mondja a praktikus római. De hozzát teszi szt. Ambrús, hogy elsősorban is féljék az Istent, legyenek szelidek, tiszteljék szüleiket s legyenek alázatosak, hogy a keresztény ifjú képe teljes legyen. Ez alkatrészek alkotják az ifjúra nézve az illendőséget. S ez az illendőség nemcsak a külső tettekben nyilvánuljon, hanem szavainkban, sőt gondolatainkban is. A beszéd, szokták mondani, a lélek tükre; ne legyen hát benne semmi illetlenség, s akár

beszélünk, akár énekelünk, tartsuk meg a szemérmeket. Leginkább szembetűnik ez erény a silentium megtartásában, mely mintegy kikötőrév a többi erények számára. Hallgatott Zsuzsánna még a veszélyben is elfutott a férfiak elől, mert van a nemben is szemérem! S ha a szemérem az alázatossággal társul, vállvetve könnyen megőrzik a tisztaságot. Cicero a keresztény alázatosság magaslatára természetesen nem emelkedik, ismeretlen dolog előtte a silentium mibenléte és magasztossága. A beszédbeli illem meghatározásánál azért gyakorlati szempontból indul ki, mely szerint kétféle a beszéd: társalgó és szónoki beszéd. Annak szabályai nincsenek, ezé adva vannak. Igaz ugyan, hogy a gondolkozásra és kifejezésre vonatkozó szabályok itt is érvényesülnek, s azért a társalkodásnál is nagy súlyt kell fektetni a kifejezésre és a kedvességre. Mindkettő természeti adomány, alkalmas a megkedveltetésre, de hozzáteszi, hogy gyakorlat által mindkettő elsajátítható.

Általában az illem megtartására Cicero három kelleket állít fel: a szépséget, rendet s a cselekvésre alkalmas külső díszességet. Az utóbbi kettőt szt. Ambrús is megkívánja, mert hiszen a lelki rendezettség a test mozgásaiban, taglejtésekben, járásban-kelésben is nyilvánul. De hogy Cicero miért számítja ide a szépséget is, az szt. Ambrús szerint nem érthető. Az erényhez bizonyára semmi köze sincs, legfeljebb, hogy az illendőség a testi dísszel kapcsolatban feltűnőbb, de mégis csak úgy, hogy ez az illendőség nem erőltetett, hanem egyszerű, keresetlen inkább, mint cicomázott; ne is a szép ruházatban nyilvánuljon, hanem egyszerűségben, hogy az erkölcsnek is, szükségnek is eleget tegyen s ne szolgáljon fényűzésre.

Gyakorlati élet szempontjából nagyon helyes elvek, a társas élet főkellékei, de mélyebb erkölcsi tartalom nélkül. Szt. Ambrús azért tovább megy s az illendőségből kifolyólag megköveteli, hogy kerüljük a lakomákat, a társas összejöveteleket, s különösen a nők társaságát, szabad időnkét pedig jámbor, erkölcsös dolgokkal töltsük el. A társaság ugyanis a szórakoztatás leple alatt mérget önt lelkünkbe legtöbbször, s ha ez összejövetelek még folytonosak is, a férfias erőt is megbolygatják, mert a megszokás legyűri még a természetet is. Azért keressük inkább a magányt, beszéljünk Krisztussal, hogy a férfiaság vonása mellett a szelidség és kedvesség legyen főtulajdonságunk. Így tehetünk szert önmérsékletre, így óvakodhatunk leginkább a haragtól és felindulástól. Általában haragudni sem jó, mondja Cicero, s művelt emberhez inkább illik a békülékenység, vagy mint szt. Ambrús mondja: a mi helyünk a türelem és a méltatlanság elszenvedése az Úr szavai szerint: „Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum coelorum” (Matth. XVIII. 3). Mert haragudni lehet, csak vétkezni nem szabad általa. Lehetetlen u. i. a természet hatalmát megtagadni, hogy az fel ne ingerüljön, de arra való az ész, hogy az indulatokat féken tartsa. (Szt. A. I. cap. XXI.)

A lélek mozgása u. i. két irányban nyilvánul: a gondolkodásban és vágyakodásban. A vágy ide s tova ragadja az embert, az ész pedig arra tanít, mit kell tennünk vagy kerülnünk (Cic. I. XXVIII.) Az ész ura-

olmra, a vágy engedelmeszségre van rálátva, viz/ mint szt. Ambrús mondja: az ész mérsékletre, a vágy cselekvésre buzdít. Annak feladata figyelmünket a jóra fordítani, a vágyakat megfékezni, s megvizsgálni, hogy mi erkölcsös, mert a gondolkodás feladata az igazságra törekedni. A vágy továbbá ösztönzi minden mozgásunkat; azért ügyelnünk kell, hogy minden cselekedetünk ment legyen a meggondolatlanságtól és figyelmetlenségtől, hogy az erkölcs itt is nyilvánuljon (Szt. A. I. cap. XXII.), hogy Ciceroval megkapjuk a kötelesség definitióját, mely szerint semmi olyat nem szabad cselekednünk, aminek elfogadható okát adni nem tudjuk. (Cic. I. cap. XXIX.)

Minden cselekvés megkezdésében azért három szempont uralkodik (Cic. I. c. XXXIX.): először is vágyunkat rendeljük alá az észnek, ez a legfőbb s kötelességeink véghezvitelére legcélszerűbb; másodszor: vegyük figyelembe a véghezviendő dolog nagyságát, hogy se több, se kevesebb gondot ne fordítsunk rá, mint a dolog természete kívánja; harmadszor pedig a tisztességes dolgokban törekedjünk mértékletességre. Az lesz pedig a legjobb mérték, ha az illemet megtartjuk s rajta túl nem lépünk.

Szt. Ambrús is megtartja e felosztást (szt. A. I. I. c. XXIV.), de hozzáteszi, hogy az utóbbi kettő tulajdonképpen egy, mert nem más, mint a mérséklet. E kellekek közül azonban legnagyobb fontosságú az első, mindkettőjük ítélete szerint, t. i. hogy a vágyat rendeljük alá az észnek, amelyből az illendőségnek minden formája következik.

Ha már így saját magunkat megismertük, ha kötelességeinket, melyek ránk tartoznak, megtanultuk, ha a rendet önismeret útján elsajátítottuk, melynek életünket minden egyes esetben kormányoznia kell, akkor kiléphetünk a világba. Erkölcsi alapon nyugvó s önismeret útján megszilárdult életelvek ott nekünk tiszteletet fognak szerezni, olyan tiszteletet, melyből, mint alapokból emelkedik fel a társadalom épülete, mely együvé kapcsolja az embereket, összetartja a családi életet s melengeti a bartáság szent ágyát (Szt. A. I. I. c. XLIII.).

A társas élet terén forgolódjunk szívesen a kipróbált erényű öregek közt, mert ott biztosabb az erkölcs, ahol a tapasztalt kor keze vezet mindent az élet útjain. Ezek útmutatása és példája mellett könnyen el tudjuk majd határozni magunkat, hogy olyan életpályát válasszunk, amely hajlamunknak leginkább megfelel. Ez a legnehezebb dolog, mondja Cicero, mert a fiatal korban az ítélőképesség még bizonytalan, azért nagyon körültekintőnek kell lennünk. Igaz, hogy az életben a gyermek rendesen szüleit nézi, az apa nyomába iparkodik a fiú, vagy pedig leginkább azokat a pályákat kedveli meg a fiú, melyek leginkább tetszetősek: a hadi vagy szónoki pálya, tehát a nyilvános pályák. S amint a praktikus római nyilvános életre, közügyek terén való részvételre utal, úgy szt. Ambrús is saját célja szerint az egyházi pályára tereli a figyelmet. Amit Cicero mond, hogy a pályaválasztás módját illetőleg legjobb, ha a saját természetünket követik, azt helybenhagyja szt. Ambrús is, mert főleg az egyházi, papi pályán van ennek fontos szerepe, ahol nem annyira a külszín csábít, mint inkább elriaszt a kötelességek szigorúsága, s innen van, hogy akik e

pályára lépnek, azoknak önmagukkal teljesen tisztában kell lenniük.

Az önismeretben rejlik tehát az illem elsősorban, melynek alapját már maga a természet szabta meg, mert az adta az állhatatosság, a szemérem, önuralom szerepét, s ugyanő oktat arra is, hogy figyelmetlenek ne legyünk embertársaink iránt. Valamint a testi szépség a tagok összhangja által hat a szemre s épen azáltal gyönyörködtet, úgy az életben nyilvánuló illendőség a minden szóban és tettben való állhatatossággal és mérséklettel szerzi meg felebarátaink tetszését (Cic. I. I. XXVIII.). Felebarátaink iránt tehát bizonyos tisztelettel kell viselkednünk; legyünk nyájasak, de ne hizelkedők, s ne vessük meg mások véleményét; mert megvetni a jók ítéletét vagy kérkedés, vagy nemtörődomség; az büszkeség, ez hanyagság jele (Szt. A. I. I. c. XLVII.). Ügyeljünk arra is, hogy hirtelenül és meggondolatlanul ne cselekedjünk; igaz, hogy a természet ereje nagy, de az észé még nagyobb. Indulatainkat tehát meg kell fékezni, mert nincs dicséretesebb, nagy és jeles férfiúhoz illőbb dolog a békülékenységnél, mondja Cicero, szt. Ambrús pedig a szentírás folyamán bizonyítja be, hogy csak a tökéletlen emberek szokása a harag.

Az ilyen figyelem és tisztelet mellett megnyerjük az emberek szívét s lekötelezzük őket, mi az embertársaink iránti kötelességek, mint erény külső formáinak legelső feladata. A testi hasznót tartva u. i. szem előtt, nagyon észszerű és könnyen felfogható, hogy az embernek az ember használhat leginkább az istenség után, mondja Cicero. Mert azt állítja az erény feladatának, hogy nyerve meg az emberek szívét s kötelezze le őket a maga javára; — vagy mint szt. Ambrús mondja, úgy kötelezhetjük le felebarátainkat leginkább, ha inkább a köz, mint saját hasznunkat nézzük, Krisztus Urunk példájára, ki nem a saját javáért jött a földre, hanem azért,

hogy nekünk a mennyországot megnyissa. Kötelességünk tehát mások jóakarátát, bizalmát megnyerni. Hogy mily eszközökkel tehetünk szert erre a képességre, Cicero négy pontban felel meg. Mindazt u. i., amivel az ember embertársa boldogulásához, vagy tekintélye növeléséhez hozzájárul, vagy jóakaratból teszi, ha az illető bármily okból kedves előtte; vagy tiszteletből, ha érdemeit csodálja és értük a legnagyobb szerencsére tartja méltónak; vagy mert bizalommal van iránta, s hiszi hogy javáról gondoskodni fog; vagy végül, mert fél tőle. Ez utóbbi a legingadozóbb, azért mondja Cicero Enniussal: Félelemből gyűlölet lesz, s vágy, hogy vesszen a gyűlölet! Mert ahol félelem ütött tanyát, teszi hozzá szt. Ambrús, ott gyökeret ver a vakmerőség is, mert a hűségre nem a félelem, hanem az érzelem kényszerít.

Egy eszköz sem alkalmasabb a hatalom megóvására és megtartására a szeretet gerjesztésénél, mondja Cicero, és semmi sem haszonellenesebb, mint nem szeretetni, teszi hozzá szt. Ambrús. Azért elsősorban az elme tetszetősségével és a szív jóságával hassunk az emberekre. Mindenki előtt kedves u. i. a jóság, s nincs, ami oly könnyen megragadná az embereket. Hiszen a természetben birja már alapját, hogy szeretjük azt, aki minket szeret. Méltán mondta tehát a bölcs: „Perde pecuniam propter fratrem, et amicum tuum“ (Eccli. XXIX. 13.). Ragadjuk meg tehát azt az eszközt, mely a legszelebb alkalmazásnak örvend s nemcsak biztonságot, hanem tekintélyt és hatalmat is leginkább képes szerezni. Legyen távol tőlünk a félelem, s maradjon velünk a szeretet (Cic. II. VII.). Ebből ered a bizalom, hogy t. i. sokan megbíznak bennünk, mivel látják, hogy sokan szeretnek. Együttal a bizalom által jutunk a szeretetre is; mert, aki egynek vagy kettőnek birja bizalmát, mintegy belopja magát az összes szívébe s mindnyájának megnyeri szeretetét (Szt. A. II. VII.). *Schweighoffer Tamás.*

Walther von der Vogelweide pedagógiája.*

A minnedalosok költészetének terebélyes fája három hatalmas ágat hajtott, ezek: Leich, Lied és a Spruch, de bennünket most csak az egyik, az ú. n. Spruch — magvas, tartalmas mondás érdekel.

* Születése 1165—1168 közé tehető; nem tudjuk, hogy hol ringatták bölcsőjét; sokat bolyongott mint minnedalos, miközben különböző fejedelmeknél és országokban megfordult, végre II. Frigyes-től kapott valami csekély birtokot. II. Frigyes fiát Henriket nevelte (1220—1225?), de a gyermek nagyon rakoncátlan volt, és költőnk nem birt vele, amiért is gyorsan búcsút mondott nevelési pályájának. Saját fáradozásait és növendékének jellemét adja e sorokban:

Ich komm' mir selber vor so dumm,
Da ich dich achtete so sehr.
Die Unart dein barg ich in Freundes Schoss,
Meind Leid band ich an's Bein,
Brach den Rücken fast vor dir.
Die Schule dein sei meisterlos,
ich kann nicht werden Meister dein.
Vermag's ein Andrer, der dir mehr
behagt, so soll es lieb mir sein.
Doch weiss ich wohl, wo seine Macht
ein Ende hat, steht seine Kunst
bald ratlos vor der Tür.
(Fruchtlose Erziehung.)

Walther meghalt 1230-ban Würzburgban.

A Spruchot, mint életelvet elmondásra¹ (a másik kettőt énekelték) szánták, hogy így az életbe átmenjen. Ezért a főszajtsága a rövidség: egyetlenegy versszakra terjed. Van olyan Spruch is, mely több versszakból áll, de az ilyen nem egyéb, mint az egy tárgyra irányuló Spruchok sorozata.

A költő a Spruchban mindig valami erkölcsi kérdéssel: Istennel, az emberekkel, azok viszonyaival, a politikával, az egyházzal stb. foglalkozik, így tehát nagy fontosságú az illető költőre, mert a Spruchokban mint valami tükörben megjelenik a költő egyéniségének tiszta képe.

Walther von der Vogelweide a minnedalosok legkiválóbbja, ugyanis „eszmegazdagság és nemes gondolkozásmód tekintetében nem találunk hozzáfoghatót az összes minnedalosok közt“, — mondja Heinrich Gusztáv.² Talán semmi sem mutatja ezt jobban, mint hogy oly fontos, igazán nemes dologról ír, mint amilyen a nevelés.

Nem nagy ugyan azon Spruchok száma, melyek

¹ Mondogatásra, innét a neve Spruch, sprechenből. Heinrich G. strófanak nevezi.

² A német irod. rövid története 44. oldal.

tételünkre vonatkoznak, de mivel nem egy szép, okos gondolatot, valóban nevelési elvet hangoztat, melyek még ma is örökbecsűek, nem lesz talán érdektelen, ha Spruch-költészet alapján megrajzoljuk kissé Walthernek, a pedagógusnak képét.

Ezen néhány költeményt kis kalauznak¹ mondhatnók az ifjúság számára (An die Jugend), melyben a tapasztalatokban gazdag mester közvetlenül szól a tanítványhoz.

Első és legfőbb elv nála, hogy az ember tekintetét a földről, helyesebben a földi javakról felemelje a mennyekhez.

Fékezni kell földi, érzéki vágyainkat, mert

Der. (t. i. Sinn) strebt im Herzen dein nach Gut fort und fort,
Das freut dich hier und ist ein Leid der Seele dort.

(An die Jugend.)²

Az ember tehát mindig javak után törekszik, vágyódik, melyek e földön örömet okoznak ugyan, de a lélek kárukat vallja; ily értelemben nyilatkozik más helyen is (Jugendlehren):

Willst du zu sehr die Güter aber minnen,
Kannst du verlieren Seel' und Ehre.

Itt már tovább is megy, mert a földi javak után való sóvárgás nemcsak a lelket teszi tönkre, hanem már itt a földön is rombol: elveszítjük becsületünket.

A költő természetesen nem azt mondja, hogy földi javakra egyáltalán nem kell, nem szabad törekedni. Mit kell tehát tennünk?!

Leg' auf die wag' ein rechtes Lot
Und wäge ab mit allen deinen Sinnen
Ganz nach der Mässigkeit Gebot.

(Jugendlehren.)

A bölcs mérséklés hívei közé kell állanunk; zabolázzuk vágyainkat, tudjunk magunkon uralkodni, hisz az a legboldogabb, aki tud önmagának ura lenni és észreveszi, akarja is észrevenni a különbséget szükséges és felesleges közt.

A másik teendő pedig:

Sei rechten Sinns und lass den bösen von dir gehen;
Lieb' Gott, so wirst du ewig wohl bestehen.

(An die Jugend.)

Úzzük el magunktól a rossz szándékot, vágyakat; a vég nélkül való szeretet kötelékei kapcsoljanak Istenhez, és akkor örökké boldogak leszünk.

Igazán megbecsülhetetlen gondolatok, melyek sok más gondolatnak csíráját is magukban hordják (pl. jótékonyosság, áldozatkészség, emberszeretet stb.), tápláló úti-eledel az ifjúság számára, mert megmutatják, hogyan kell igazán, nemesen ezt az életet élni, hogy a végén elmondhassa az ember: non paenitet me vixisse.

Vádolhatná valaki Walthert azzal, hogy kétszínű volt, mert elvein erősen hangoztatja a kereszténység erényeit, maga pedig a papságról, a pápáról nem szépen ír, ellensége tehát az egyháznak, a kereszténységnek.

¹ Olyan, mint nálunk Prónai Antal dr.: A piarista deák kis kalauza, természetesen röviden és csak töredékesen.

² Walther von der Vogelweide sämtliche Gedichte. Leipzig (Recl.)

Az ilyen okoskodás nagyon helytelen volna, mert Walther erős, hithű katolikus volt, amint azt költeményeiből szépen ki lehet mutatni. A papságot igaz, támadja,³ de nem magát az intézményt, az egyházat, ezen támadás is csak buzgóságából magyarázható meg, mert tudta, hogy milyen lehetne s kellene is lennie a papságnak, s ezért ilyennek szerette volna látni is.

Az előbbi gondolatok a mennyországra irányultak, a következők pedig a földi boldogság, a becsület megszerzésére, helyesebben megtartására. Általában az ifjúnak a társaságban való viselkedésére vonatkoznak, ami annál is fontosabb, mert a külső viselkedés a belső lelkiületnek a kifelé való vetítése.²

Igy mindjárt elsősorban kiemeli, hogy az ifjúnak vigyáznia kell nyelvére, mert ez így illik hozzá. De miért illik? Erre a kérdésre ezen a helyen (Jugendlehren) nem találunk feleletet, de kiolvashatjuk az okot más helyből (Zuchtlosigkeit der Jugend), hol az ifjak nevetlenségén kesereg a káromkodó, mocskos nyelvűek miatt, kik az öregeket megvetik, kicsúfolják, akik csúnya beszédeikkel még dicsekszenek és az ilyen viselkedést szép, magukhoz illő dolognak tartják, pedig nincs szebb a szerény, illedelmes, tisztességes ifjúnál.³

Szemünknek, tekintetünknek is legyünk urai:

Hütet eure Blicke,
Dass sie nichts berücke:
Lasst die gute Sitte späh'n
Und die schlechte übersehn.

(Jugendlehren.)

A rossz dolgok mellett haladjunk el, mintha észre sem vettük volna őket, a jókra ellenben törekedjünk, mintegy leselkedjünk rájuk és tegyük magunkéivá.

Pedagógiai elv: az ifjúnak nem szabad olyasmit hallania — míg annyira fogékony a lelke — amire férfikorában sem szabad (legalább is nem illik) gondolnia.⁴

Ezen elv kivitele azonban nagy nehézségekbe ütközik: sokfélék az emberek, különböző a körülmény, a helyzet, és ezért Walther ezen tanácsot adja:

Hütet eure Ohren
Oder ihr seid Toren:
Lasst ihr böse Worte drin,
Das verunehrt euren Sinn.

(Jugendlehren.)

Ha tehát az ifjú hall valami rossz, erkölcsstelen szót, alkalmazza gyakorlatban ezt a mondást: az egyik fülemen be, a másikon ki, máskülönben beszennyezi lelkét.

Az adott tanácsokat így okadatolja meg:

Hütet wohl der drei,
Sie sind allzufrei:
Junge, Augen, Ohren sind
Boshaft oft für Ehre blind.

(Jugendlehren.)

¹ Ilyen Spruchok: Der römische Stuhl, Der Verführer stb.

² A középkor felfogását mutatják Sebastian Brant szavai:

Aus den Sitten mann bald entnimmt
wie einer im Herzen ist gestimmt.

³ Ugyanezt mondja a német közmondás:

Wer seinen Mund hat in Gewalt,
Der wird mit Ehren werden alt.

⁴ Plato: Politia (L. Baumann: Geschichte der Pädagogik).

Tehát e három érzékre (nyelv, szem, fül) nagyon kell ügyelni, mert egyrészt nagyon szabadok, másrészt meg igen sokszor rosszra visznek bennünket és a becsületnek könnyen ártanak.

Bizony ma is sok ifjú lelkében megteremthetnék ezen magasztos tanítások az erény illatos virágait.

Egy valóban gyakorlati kérdést is felvet, az annyira vitatott „ultima ratio” (testi fenyítés) elvét.

Niemand kann erreichen
Kindes Zucht mit Streichen:
Wen zur Ehr' man bringen mag,
Ein Wort ist dem wie ein Schlag.

(Jugendlehren.)

Ezen szavakból az következnek, hogy Walther azok táborában van, kik ellenségei vagy legalább ellenzői a botnak, a verésnek, mert ha már a szép szó nem használ, úgyis hiábavaló minden.

Az ilyen következtetés azonban helytelen volna, mert más helyeken a költő az előbbinek éppen az ellenkezőjét állítja.

Beszélnék az idézetek!

Wer Zucht bewahrt, der heisst ein Gauch.¹
Nennt war, wie sehr der Unfung weiter dringe!
Die Rute fühlten sonst die Jungen
Ob ihrer lästerlichen Zungen.

(Zuchtlosigkeit der Jugend.)

vagy a „Fruchtlose Erziehung” c. Spruchban:

Halsstarrig Kind du bist zu krumm.
Dich bieget keiner mehr.
Du bist der Rute, leider allzu gross.

Költőnk tehát éppen a testi fenyíték elhanyagolásában látja az ifjak fegyelmezetlenségének okát,² tehát az „ultima ratio” hívei közé számítandó.

Az ellentétekből az következik, hogy Walther nem volt következetes.

Ezen váddal azonban nem szabad illetnünk Walthert, mert az első idézetben (hol a botot ellenzi) mintegy a gúnnyal vegyült panasz hangját vélném hallani; a költő

¹ Tor, balga.

² A középkorban ezen panasz általános volt a költőknél. Sander: Lexikon der Pädagogik. Strafe. S. 627.

ecseteli a kor felfogását a botról és szembe állítja a kor fegyelmezetlenségét,³ mintha mondaná: ti balgák! az erkölcsi viszonyok oly szomorúak, és elhanyagoljátok a botot?! Élesebbé teszi tehát az ellentétet.

A mondottak szem előtt tartásával világos lesz, hogy Walther következetes volt és hogy nem ellenzi a botot, sőt nagyon is ajánlja. Salamon tanítását is elvei közé sorolja t. i.:

... wer die Rute spar',
Dass der den Sohn versäume gar.
(Salamons Lehre)

Walter von der Vogelweidenek ezen néhány nevelési elve bizonyos melegséggel, közvetlenséggel hat az emberre, ez onnét van, mert a gyakorlat szülte őket.

Az azonban bizonyos, hogy bármily nagy nevelői tehetség is valaki, régebbi minta után kell indulnia.⁴ Felmerülhet tehát az a kérdés, hogy minő mintát követett Walther?

Költőnk a legtökéletesebb mintát követte, a Szentírást. Ha olvassuk Walther nevelési elveit, önkénytelenül is a Szentírásra gondolunk, tehát felesleges a párhuzam kimutatása.

Ezen eljárásában is csak a nemes gondolkodás módja nyilvánul; a kristálytisza forrásból, a legtökéletesebb pedagógiából merített, mert tudta, hogy Isten, aki az embert teremtette, tudja, miként kell azt nevelni is testben és lélekben egyaránt, hogy elérje végcélját. És Spruchjai valószínűleg ezen jellegüknél fogva terjedtek el oly gyorsan s jutottak rendkívüli népszerűsége.

Ő maga nem ért el ugyan eredményt növendékével, Henrikkel, de ott nem a mag volt rossz, hanem már el volt rontva teljesen a talaj, s ha a talaj rossz, az nem fog kicsírázni.

Ha Walther nem is mutatott fel eredményt, elvei mégis csak örök érvényűek és eszmegazdagságának, nemes gondolkozásának tanújelei.

³ Híven jellemzik a kort Walther ezen szavai:

Dass sich die Schaar zuchtloser Hern nicht mehre,
Davor, Herr Gott, halt uns bewahrt!

(Nebukadnezars Traum.)

⁴ Rein pedagógus nézete.

Gúth Miklós.

Piaristica.

Kinevezés. Sáfrán József rendtársunk az elhunyt Patzner István helyébe kineveztetett Temesvárt a józsefvárosi r. kat. felsőbb leányiskola igazgatójává. Gratulálunk.

Ünnepünk. Szept. 29-én ünnepet ült a kolozsvári Kalazantinum, a mikor két negyedéves növendéke: Fertetics István és Schweighoffer Tamás letette ünnepélyes fogadalmát. A fogadalmat átvevő intézeti igazgató ez alkalomból szép beszédet intézett hozzájuk, buzdítván őket, hogy akinek rendjébe magukat örökre lekötötték, annak dicső példáját kövessék is életükben. Új fogadalmasainkat mi is szívből üdvözljük, Isten bőséges áldását kívánván munkájukra.

Ormándy Miklós iskolája. A hontmegyei Ipolytölgyes községben Kisasszony napján, szept. 8-án avatták föl

Ormándy Miklós dr. iskoláját és a négyszobás tanítói lakást, mely szintén az ő nagykeblű adományából épült. Nem hirdette országos ünnepély az Úr ez alázatos és érdemes szolgájának magasztos cselekedetét, nem kapta szárnyra nevét, csak a boldog kis község fejezi ki egyszerű szívének háladatosságát kitűnő szülötte iránt azzal, hogy arcképét megfestette Hamburger Béla festőművész és elhelyezte az iskolában. (Néptanítók L. szept. 26.)

Révai és az egyházi rend. A Magyar Szó május 17-iki számában Révainak egy levelére hivatkozva, mely az Akadémiai Értesítő februári (nem márciusi) számában jelent meg, azt akarja bizonyítani, hogy Révainak, mint egyházi férfiúnak, ünneplése *félreismerésen* alapszik, mert hiszen ő *zúgolódva viselte egyházi ruháját* s heves

szavakkal kelt ki a szerzetesi élet ellen is. A „M. Szó“ e cikkét az *Országos Pázmány Egyesület* védőirodája megküldte dr. *Prónai* Antal rendtársunknak, akit felkért, kutatna utána a rend levéltárában, vajjon hű tükre-e ez a levél Révai jellemének. Dr. *Prónai* kutatásai alapján épen az ellenkezőt bizonyította be.

Egy nagy ember jelleméhez, írja *Prónai*, egy-két kikapott mondat nem elegendő, ismernünk kell egész pályáját, hogy ítélhessünk róla; különösen igaz ez, ha Révai eredeti, az élet köznapiságaiból messze kiemelkedő egyéniségéről van szó. Való ugyan, hogy ő heves, rendkívül érzékeny és ingerlékeny lelkületénél fogva, melyet csak növelt gyakori betegeskedése, itt-ott kifakad az élet mostohasága és azok ellen, kikben törekvései akadályát véli; ha csupán ezekből a szenvedélyes nyilatkozatokból akarnók őt megítélni, *nagyon félszeg képet kapnánk róla*. De hát nem mindig az az objektív igazság, amit az elkeseredés mondat velünk. Révai említett levele is olyan időben keletkezett, mikor az éle sokféle nyomorúsága szinte kiöklentette lelkét egyensúlyából. E levéllel szemben odaállíthatjuk az ő kifogástalan, feddhetetlen papi életét, melyben ellenségei sem találtak erkölcsi fogyatkozást, akik pedig sokan voltak, életnézetének komoly vallás erkölcsi színezetét, amint az munkáiban megnyilatkozik, s különösen egyházi beszédeinek *mély hitről s igazi papi érzületről* tanúskodó felfogását. Révai nem csatlakozott a korabeli „illuminatusokhoz“ sem, hanem heveskedései ellenére, melyeket jelleme s körülményei magyaráznak, *megmaradt élete véig jó papnak*; állandó összeköttetése van kiváló jellemű, magas állású egyházi férfakkal. A rendhez való viszonyát is másképp ítéljük meg, ha ismerjük erre vonatkozólag az ő többi nyilatkozatait is és értesülünk viselkedéséről a rend irányában. A győri egyházmegyébe való átlépése után is így ír Paintnernek, 1794. júl. 22.: . . . „Nem szüntem meg piarista lenni . . . öltönyt változtattam“. Mártonfihoz 1804. december 24. írt levelében így nyilatkozik a piaristákról: „Paintner barátunk fődirektorrá lett . . . Örvendek előmenetelének, mert a piaristákat is szereti, mint te Erdélyben. Ne hagyjátok el szegényeket; mert jó munkások az Úrnak szőlőjében“. — Dományihoz 1805. febr.

10-én írt levelében az „idők balviszontagságának“ tulajdonítja csupán, hogy nem a rendben munkálkodik; ugyanott a rendet „legkedvesebb anyáknak“ nevezi, a piaristákat pedig másutt is „legkedvesebb testvéreinek“. Mikor Pestre kerül, meleg barátságot tart a piaristákkal, levelei szerint „igen gyakran“ nálunk ebédel s törekvéseinek gyámolítói közt említi őket. Végre rendeletében a *pesti rendháznak hagyományozza becses könyvtárát*, sőt ha munkái halála után valamit jövedelmeznének, ennek felét is a kegyesrendnek szánja. Ez a pár adat bizonyítja, hogy *higgadt lelkiállapotában másképpen ítélte a rendről, mint azt azon elkeseredett hangulatú levele mutatja*. S azt hisszük, mindezekkel megvilágítottuk, hogy a katolikus egyháznak s a kegyesrendnek sincs oka szégyenkeznie Révai miatt, sőt büszkén ünnepelhetjük őt abban az alakban, ahogy a szobrász az Akadémia homlokán megalakította: — *reverendában*.

A budapesti Akad. Cal. okt. 19-én tartotta első rendes gyűlését, melyen Schütz József Vörösmarty Mihálynak „A hontalan“ c. költeményét szavalta el, s Balanyi György szabad előadást tartott „Az időszámításról“.

1907. november 24-én szent Erzsébet és szent Imre emlékeztetere díszgyűlést tartott a következő tárgysorral: 1. Herold: Serenade. Előadta a Kalazantinum zenekara. 2. Szent Erzsébet emlékezete. Ünnepi beszéd. Tartotta Juhász Vince. 3. Szent Imre a magyar ifjúsághoz. Szavalta Schütz József. 4. Antalfy: Dal szent Imréhez. Előadta a Kalazantinum énekara. 5. Őseink tisztelete szent Imre iránt. Irta és felolvasta Balanyi György. 6. Szent Erzsébet ünnepén. Irta és szavalta Sík Sándor. 7. Ziehrer: Induló. Előadta a Kalazantinum zenekara.

A kolozsvári Acad. Cal. okt. 25-én tartott rendes gyűlésén Tóth Ferenc tartott előadást „Ithaka“ címmel, Gáspár Ferenc pedig elszavalta Ábrányi Emilnek „A magyar nyelv“ c. költeményét.

A nov. 8-iki rendes gyűlés idejét Szöllősi Károly előadása töltötte ki „Az elektromos világitásról“.

1907. nov. 22-én pedig szabad előadást tartott Rimai János költészetéről Tompos József, és Aeneis vallásos célzata címmel Szalay Mihály.

IRODALOM.

Vigilate et Orate. Vakációi jó tanácsok papnövendékek számára. Írták Nagy Balázs és Mattyasóvszky Kasszián. Pannonhalma 1907. 16-r. — E címmel nagyon hasznos és kedves kis könyvet írt Nagy és Mattyasóvszky a kispapok számára. A ki a kispapok gondozásával foglalkozik, bizony szomorúan tapasztalhatja, hogy a „vakációi üdülés“ mennyit ront a papnövendékek lelkületén. A mulatozások s egyéb kísértések többé-kevésbé nyomot hagynak lelkükön, s bizony ha valakinek nincs elég lelki ereje, azt sem a papnevelőben sem az életben el nem tünteti soha. Ezen veszélyekre felhívni figyelmüket s azoktól megóvni célja a fent említett kis könyvnek. 30 elmélkedésre van felosztva az idevágó anyag, melynek megválasztása s kidolgozása egyaránt dicséri mestereik ügyességét. Körülbelül minden

oly körülmény, melyek közé a vakációzó papnövendék juthat, megbeszélés alá kerül négy főcím alatt: I. *A papnövendék ájlatosságai* (napirend, az elmélkedés, a lelkiolvasmány, az imádság, a lelkiismeretvizsgálat, a gyakori gyónás, a gyakori szentáldozás, a szentségimádlás). II. *A papnövendék és a világ* (a világnézet, a társadalom, a szórakozás, a kísértések, látogatás a vidéken, az ismerősöknél, a társaságban papok között, a nők és a papnövendék). III. *A papnövendék és hivatása* (a papi hivatás, a papi méltóság, az Úr Jézus és a papnövendék, Jézus elrejtett élete, a B. Szűz és a papnövendék). IV. *A papnövendék erényei* (az alázatosság, szerénység, szűztisztaság, az Úr félelme, a papi buzgóság, az egyházas szellem). Ez a könyv gazdag tartalma. Azok, kik romlatlan lélekkel akarják eltölteni a vakációt, biztos mentort talál-

nak ebben a valóban arany könyvecskében, melyet az ifjúságnak s fiatal papjainknak egész lelkünkől ajánlunk. Ára csak 1 kor., ha Pannónhalmán (Szt. Gellért kiadóhivatala) rendeltetik meg; könyvkereskedésekben 25%-al drágább.

Szent Imre-émlékkönyv, születésének kilencszázados jubileumára összeállította Vargha Damján dr. A Szent-István-Társulat kiadása. Ára 1 korona 40 fillér. Nemcsak nagy szolgálatot fog tenni ez az emlékkönyv a szent Imre-ünnepet rendező bizottságoknak, de kedves ajándékként adhatjuk bármikor fiaink és leányaink kezébe. A gondos összeállítót ugyan elsősorban csakis az első cél, a szent Imre-ünnep rendezésének megkönnyítése vezette. És ebben a tekintetben nemcsak derék, de alapos és körültekintő munkát végzett. Gyermekversektől kezdve egészen Prohászka Ottokár püspök ódái szárnyalású beszédeig — ami maga is költemény, — szindaraboktól énekszámokig van benne minden, ami ez ünnep rendezéséhez szükséges. A rendezőnek elég lesz fölűtni a tárgymutatót s fiú és leánygyermek, elemi és magasabb iskolák, sőt körök és egyesületek számára bőven fog találni benne változatos anyagot. Sőt egy s ugyanazon városban, három-négyféle helyen is lehet e vezérkönyv nyomán egymástól különböző ünnepeket rendezni.

Már ez maga nagy előnye a könyvnek, de fokozza értékét még az a körülmény is, hogy az adott költemények, szindarabok stb. legnagyobb része e helyen jelenik meg először. A könyv negyvennyolc dolgozata közül huszonnyolc itt lát először nyomdafestéket. Ez a tény eléggé dicséri Vargha Damján dr. rátermettséget és szorgalmát.

És amint a közlött anyag mennyisége kielégíti, sőt fölülmúlja az ilyen alkalomra készült könyvekhez szabott igényeket, örömmel kell ugyanezt elismernem a minőségről is. Ujabb katolikus költőink majdnem teljes számban sorakoznak itt. A prózai részben Vargha Damján dr. hangulatos beszédvázlatán kívül igen alkalmas volt szent István intelmeit — *Békefi* Remig dr. jegyzeteivel — s a szent Imre legendát közölni. Ezeken kívül *Karácsonyi* János dr.-nak is van tartalmas cikke, melyben szent Imrének hazánk kormányzásában való részéről ad igen okos gondolatokat. Végül függelék gyanánt két alkalmi ének — kottaszedéssel együtt — fejezi be a könyvet, az egyik *Mayer* Károly székesfehérvári kanonok, a másik *Kontor* Elek dalos lelkével dicséri szent Imrét.

A choralis ének katekizmusa. Irta: *Birkle* Suitbert O. S. B., fordította: *Meisner* Imre. A szerző művével a lelkészkedő papságnak, egyházkarnagyoknak rövid oktatást akar nyújtani a choralisról, mert jól tudja, hogy a papnevelő- és tanítóképző-intézetekben nagyon kevés idő áll rendelkezésre, de az életben sem nyúlnak szívesen nagy tankönyvek után. Azért mellőzte a történetet, a liturgikus előírásokat, hanem kimutatja a gregorián dallamok belső szépségét, megismerteti velünk e dallamok szerkezetét, a minek ismerete nagyban elősegíti azok művészi előadását. A szerző beuronai bencés, ki úgyszólván a choralis légkörében él és így nagy közvetlenséggel tárgyalja az anyagot. Magyar nyelvű elméleti choralis könyvünk a lehető legszerényebb; tradicionális choralist tárgyaló tankönyvünk pedig egyáltalán nincs. A fordító tehát érdemes

munkát végzett és nagy hálára kötelezte a magyar közönséget ezen munkának nyelvünkre való átültetésével. Ez az első magyar nyelvű choralis tankönyv, mely a vatikáni kiadás hangjegytípusaiban van nyomtatva, a mely, mint tudjuk, lényegesen eltér a régebbi choralis hangjegyek alakjaitól. Papoknak, papnövédeknek, egyházkarnagyoknak, kántortanítónak nélkülözhetetlen e könyv. Kapható a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében. Budapest. Kecskeméti-utca 2. szám. Ára: 2 korona.

Nemzeti ünnepeken. Történelmi beszédek címen adta ki Kolozsvár város közönsége *Dr. Márki Sándor* egyetemi tanárnak azon beszédeit, melyeket részint a város díszközgyűlésein, részint egyéb alkalmakkor tartott.

A munka, 24 beszéd keretében végig vezet bennünket nemzetünk viharos, de dicsőséges századain. Az első kettő jubiláris beszéd hazánk ezredéves fennállásának és a magyar kereszténység kilencszáz éves évfordulójának ünnepén. Nagy időket rajzol az író, midőn arról a tíz magyarról emlékezik, kiknek királyunk szobrot emelt, vagy midőn szent László és Mátyás király dicsőséges korszakairól emlékezik. Százados küzdelmeink motivumait örökíti meg a Bocskayról, Bethlenről, II. Rákóczi Ferencről, a bujdosókról, Martinovicsról, az ötvenedik márciusról, az unióról, Kossuthról, Széchenyiről, a vértanúkról tartott beszédeiben. Eötvös, Deák, boldogult Erzsébet királynénk, Mikó, Brassai, Fadrusz alakjainak megrajzolásánál pedig a legújabb kor mozgalmába és eszmevilágába vezet be.

Az író igazi belső lelkesedéssel csüng nemzete múltján s költői lendülettel magasztalja a múlt dicsőségét és siratja el fájalmát. Oly kiváló férfiakat mutat be az olvasónak, akik fölálózva magukat a közért, a kötelességet és becsületet, a nemzet érdekét és dicsőségét minden más haszon és dísz fölé emelték. Fényes tanúságai e szónoklatok annak, hogy a nemzet ereje egyfelől a nemzeti és politikai függetlenségben s az önérzetben, másfelől pedig az erős hazaszeretetben gyökeredzik. A hazaszeretet tette nagyjainkat kitartókká a küzdelmekben, bátrakká és hőökké a kitartásban, erélyesekké államunk, nemzetiségünk fenntartásában.

Olyan művet ad tehát *Dr. Márki Sándor* az olvasóközönség kezébe, mely *történelmi alapra állít*, mely ápolja a nemzeti érzést és nemzeti szellemet. Melegen ajánljuk a munkát a tanári kar figyelmébe, mert a benne rajzolt magas szilveszterek s kiváló jellemek nem lehetnek hatástalanok az ifjúságra. Ezek ápolni fogják a hazaszeretetet és nemzeti érzést, mely nélkül tetterős, folytonosan haladó magyar nemzet nem képzelhető.

P. R.

Egyházi földesúr és szolgálai a középkorban. Mióta szociálista mozgalmak következtében a történelmi tudományok is fokozott érdeklődéssel foglalkoznak a múlt idők szegény embereinek, elnyomott osztályainak helyzetével, egymásután jelennek meg a könyvek, cikkek a magyar jobbágyság múltjáról is. Legnagyobb részük azonban minden, vagy legalább is elegendő ismeret nélkül készül, a tárgyalt kérdést megoldás helyett csak még jobban elhomályosítja. A jobbágyság kérdésénél pedig annál nagyobb szükség volna az alapos, hiteles adatokra s ez adatokból megállapítandó végleges ered-

ményekre, mivel a kérdést nemcsak most kezdik össze-zavarni s teljesen hamisan kezelni; a valóságnak meg nem felelőleg, rosszakaratú célzatossággal szolt ehhez már a XIX. század liberális történetírása is. Az egyre nagyobb számban közkinccsé váló középkori oklevelek derítenek legtöbb világot e homályos és összezárt kérdésre. A pannonhalmi Szent-Benedekrend történetében közölt dokumentumok például megbecsülhetetlen fontosságúak e tekintetben. Szükséges azonban, hogy ezeket az adatokat helyesen is magyarázzuk. Félreértésük vagy szándékos félremagyarázásuk olyan botlásokat okozhat, a minők Acsádi utolsó munkájába seregestül bekerültek. Ezen botlások kiigazítása adott alkalmat Erdélyi László benczés főiskolai tanárnak a kezeinek közt levő s a magyar jobbágyság történetére sok világosságot derítő tanulmányának megírására. Megcáfolja azt az unalomig hangoztatott történelmi hazugságot, hogy a rabszolga a középkor felfogása szerint nem ment emberszámba; bemutatja a pannonhalmi apátság népeit: az udvari szolgálattevőket, teherszállítókat, adózókat, őstermelőket, iparosokat, adatokat hoz fel annak bizonyítására, hogy az apátság népeinek olyan jó sorsuk volt, hogy még szabad emberek is szívesen beálltak a szolgáló népek közé, s hogy e jó sorban egyik-másik osztálynak természetes szaporodása nagyobb volt, mint napjainkban a legjobban szaporodó európai népeknek, végül pedig előadja azoknak a XIII. századbéli jobbágyöröknök történetét, melyeket a jobbágyok sanyarú helyzetének bizonyítására szoktak felhozni, s bebizonyítja, hogy ezeknek oka nem az apátok kegyetlen szigorúsága, hanem azon időszak állandó mozgolódásai, zavargásai voltak. Erdélyi László tanulmánya, melyet először a Szent-István Társulat tudományos és irodalmi osztályában olvasott fel, s mely most ennek kiadásában is jelent meg, igen érdemes munka; előbbre viszi a tudományt, megoldani segít sokat vitatott fogas kérdéseket. Figyelmes elolvasását melegen ajánljuk a historia s az igazság minden barátjának. Ára 1 korona, megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében Budapest. (IV. kerület, Kecskeméti-u. 2.)

A Szent-István-Társulat rendes tagilletményei 1907-re. A hitetlenség állandóan neki szegzi a katolikus hívők vallásos meggyőződésének a tudományoknak haladását és eredményeit s mindent elnémitani akaró prepotentiával hirdeti, hogy a vallás és tudomány ellenséges hadakozó felek, hogy közöttük áthidalhatatlan ür tátong. A nem eléggé művelt és nem eléggé vallásos emberek készpénznek veszik ez állításokat s maguk is tovább adják azokat. Ezért elhatározta a Szent-István-Társulat, hogy könnyen kezelhető kis köteteket ad ki, melyek a művelt ember tudományos igényeinek megfelelően a kor tudományának színvonalán, a tudományos világnézet tükrében mutassák be a támadott hittételeket. Négy pompásan megírt kötet lett ez első kísérlet eredménye. A magyar katolicizmus legkiválóbb tudósai írták e köteteket. *Prohászka Ottokár*, a székesfehérvári püspök, a *modern katolicizmus* jellemét, lelkületét és irányát ösmerteti s visszaveri a katolicizmus és modernség ellen szóló vádak. *Giesswein Sándor* a *társadalmi problémák s a keresztény világnézet* kapcsolatát fejtegeti, s könyve a legszebben és legtartalmasabban megírt

magyar szociológiai munka. Vannak tudományos anthológiákba illő fejezetei. *Zubriczky Aladár* a *kereszténység lényegéről* írt, *Rott Nándor* pedig eloszlatja azokat az ellentéteket, melyeket a *csoda és természettudomány* között szoktak támasztani a tételes vallás ellenségei.

Mindegyik kötet égető szellemi szükséglet pótol. Naponta fölvetett kérdésekre ad feleletet s ezer meg ezer jó katolikus lelkét mardosó kételyt oszlat el. Fegyvereket adnak kezünkbe olyan ellenségek elleni harcra, a kikkel szemben sokszor bizony teljesen fegyvertelenek voltunk; erősítik hitünket s ezáltal nevelik katolikus öntudatunkat. E négy kötetet s a *dr. Mihályi Ákos* egyetemi tanár által szerkesztett *Katolikus Szemlé*t a Szent-István-Társulat tagjai 10 korona évi tagdíjuk fejében kapják.

Takarékoskodjunk . . .! ezen nagyon is aktuális témával foglalkozik *T. Pelikán Krizsó* szerkesztésében megjelenő *Oktató Népkönyvtár*. Ezen szociális problémát Wetzl X. Fer. nyomán több érdekes pontból világosítja meg. Megfelel a kérdésekre: *Minék takarékoskodjunk? Hogyan takarékoskodjunk? Legyünk körültekintők, gyakorlatiasak, mértékletesek, lépünk valamely takarékegyesületbe.* Végül sok-sok szép megszívlelni való dolog van a könyvecskében, amint általában az *Oktató Népkönyvtár* népies vállalat minden füzetében. Ajánljuk ezen vállalatot az érdeklődő népbárátok figyelmébe. Egész évre 4 korona. Megrendelhető *Budapest, VII., Thököly-út 16. sz. alatt.*

Megjelent a Jézus szts. Szíve nagy képes Népnaptára az 1908. évre. Örömmel tudatjuk a magyar katolikus közönséggel, hogy az *Egyházmegyei Könyvnyomdában Szombathelyen* megjelent és kapható a „*Jézus legszentebb Szíve nagy képes Népnaptára az 1908.-ik évre*“. Ez az országszerte ismert és kedvelt népnaptár ezzel a nyolcadik évfolyamot érte el. A naptárt már több százezer példányban olvassa a magyar katolikus nép édes hazánkban, sőt hazánk határain kívül is, oly helyeken, a hol édes magyar nyelvünket értik. Nem is csoda, hiszen a naptárnak évről-évre szebb és változatosabb tartalma, egyre csinosabb és tetszetősebb kiállítása, egyre művésziesebb kivitelű és gyönyörűbb képei és műmellékletei önkénytelenül ajánlják mindenki számára ennek a népnaptárnak megszerzését és olvasását. Az 1908.-iki naptár a szombathelyi püspöki főhatóság egyházi jóváhagyásával van ellátva. Szébbnél-szebb népies olvasmányok, hasznos tudnivalók, érdekes elbeszélések és leírások, szellemes adomák és talányok, közhasznú közlemények és hirdetések képezik a naptár változatos tartalmát. Ne hiányozzék tehát a „*Jézus legszentebb Szíve nagy képes Népnaptára az 1908.-ik évre*“ egyik katolikus család asztaláról sem! Kiváltképen a *Jézus szts. Szíve társulat* tagjaitól várjuk, hogy buzgón fogják e naptárt mindentől terjeszteni s a szent ügyet felkarolni! A naptárt nagyobb mennyiségben szállítva, nagy kedvezményben részesülnek a megrendelők és terjesztők. Egy postacsomag tartalma 20 drb. 5 krigig utánvétellel, vagy a pénz előzetes beküldése mellett bérmentve 6.60 kor. 100 darab vasúton bérmentve 31 kor. Egyes szám ára 60 fillér. Megrendeléseket gyorsan és legkészségesebben eszközöl az *Egyházmegyei Könyvnyomda Szombathelyen* (Vasm.). Egyes példányok minden könyvkereskedésben kaphatók.